

הרב יונתן בלייער

מכון זכרון אהרן ירושלים נ. י.

יחס גדולי ישראל לר' שלמה באבער

הנה ב"ה כידוע בשער בת רבים בהוצאת הספרים שלנו המפורסמת 'זכרון אהרן' יש לנו כאחד מהמפעלים הגדולים שזכינו בסייעתא דשמיא גדולה ועצומה ובהשקעת דמים תרתי משמע, לההדיר מחדש את מדרשי רבותינו ברוב פאר והדר במהדורות מושלמות ומעובדות ומנוקדות בצירוף כל המפרשים מעובדים מחדש בהגה"ה מדוייקת והשלמת אלפי מראי מקומות וכו' ובעימוד משובב עין.

וב"ה במסגרת זו כבר יצאו לאור כחמישים מדרשים ובתוכם 'פרקי דרבי אליעזר' 'מכילתא דרבי ישמעאל' ג"כ. 'מדרש תנחומא' ד"כ. 'מדרש תהילים' ב"כ. 'מדרש לקח טוב' ג"כ. 'תורת כהנים' עם קרבן אהרן ב"כ. 'פסיקתא דרב כהנא'. 'פסיקתא רבתי'. 'מדרש שכל טוב'. בראשית רבה עם 'יפה תואר' ג"כ. בראשית רבה עם 'נזר הקודש' ג"כ. 'מדרש שמואל'. 'אותיות דרבי עקיבא השלם'. 'מדרש פתרון תורה'. 'מדרש אגדת בראשית'. 'מדרש חדש'. 'מדרש בראשית רבתי'. 'מדרש בראשית זוטא'. 'מכילתא דרשב"י'. 'ארחות חיים-צוואת ר"א'. 'מדרשי כתובים'. 'מדרש אגדה'. 'מדרש זוטא'. 'סדר עולם רבה-מגילת תענית'. 'מדרש שמואל'. 'אוצר מדרשי אסתר'. 'אוצר מדרשי קהלת'. 'אוצר מדרשי איכה'. 'אוצר מדרשי רות'. 'אוצר מדרשי שה"ש' ב"כ. 'מדרש והזהיר'. ובעז"ה עוד היד נטויה להוציא לאור עוד הרבה מדרשים שאנו עומדים באמצע עריכתם לזכות את הרבים. ובעז"ה נתברר ע"י המפעל הגדול הזה לומדי המדרשים באופן גדול מאוד, והרבה מהמדרשים הנ"ל כבר נדפסו בעשרות מהדורות, וראוהו רבים ויהללוהו ומודים ומשבחים על המתנה הזאת שזכינו. הודו לה' על כך ובקשה גדולה על העתיד שעד הנה לא עזרנו רחמיך ולא עזבנו חסדיך, שאל יעזבנו ואל יטשנו הלאה שנוכל לעמוד בכל המפעלים הגדולים להגדיל תורה ולהאדירה.

והנה כידוע אחד מגדולי המהדירים מכת"י של המדרשים בדור העבר שלפני המלחמה, היה החכם ר' שלמה באבער, שזכה והעתיק הרבה ממדרשים בלתי ידועים מתוך כת"י, אשר כבר היו בחלקם לפני רבותינו הראשונים, ויגע ביגיעה עצומה להעתיקם ולערכם ברוב מומחיותו ובקיאותו במדרשי חז"ל, וכתב וציין הרבה הערות והשוואות בין המדרשים, וזכה וספריו נתקבלו בבי מדרשא, [מכיון שבהערותיו וביאוריו היה נזהר מאוד מלהכניס השערות ודמיונות כדרך חבריו בני תקופתו המשכילים שהיו ג"כ מוציאים מדרשים עם הערות, ובהערותיו היה שומר על המסגרת התורנית, מבלי להכניס כל ההשערות האלו, ועוד יש להאריך בזה. וכמו כן רואים אצלו בהקדמותיו שבכל הקדמה מתחיל בשבח והודאה לה' על אשר זכה לכך, וכן מסיים בכל הקדמותיו בבקשה לה' שיוכל להמשיך, שלא כבני דורו הנ"ל. [הגם שלפעמים בהקדמות מביא שמות של משכילים בני דורו].

ובמסגרת שלנו ערכנו מחדש גם את כל מדרשיו שהוא הוציא, בעיבוד מושלם כנ"ל ובהגהה מחודשת מכת"י, והכנסנו גם את כל הערותיו, בכדי שלא להיות כופר בטובתו של חבירו. וב"ה נתקבלו הדברים בכל קצווי תבל ואצל גדולי ישראל ברוב חיבה והערכה ופיהם לא פסק מלהלל ולהודות על המהדורות הנפלאות והמושלמות.

אבל היו בכל זאת כל מיני אנשים ת"ח מכל קצוות הקשת שערכו הרבה פעמים עלינו וטענו שהוא היה משכיל ואי אפשר להכניסו לבית המדרש וכו' מכל מיני טענות שונות [שהרבה מהם לא היו נכונות], עד כדי כך שהיתה קבוצה מארה"ב שרצו לאסור את המדרשים האלו שההדרנו, ובסייעתא דשמיא גדולה סיפר לנו אחד מגדולי הת"ח והבקיאים והמשפיעים בדורינו הגאון רבי שמעיה גרינבוים שליט"א בעל מחבר הספרים הנפלאים 'סייעתא דשמיא' שידוע בגודל בקיאותו בספרי רבותינו, שהוא שמע מהגאון משאפון זצ"ל [שכידוע היה קנאי גדול מאוד] שהוא זוכר שאצל רבו האדמו"ר הגה"ק בעל המנחת אלעזר זצוק"ל ממונקאטש [שהיה קנאי גדול וחרף] היו מונחים כל ספרי המדרשים של בובר ליד כרכי הש"ס, ושאלוהו על כך היתכן, ואמר שראוי ר"ש בובר על מסירות נפשו למען מדרשי רבותינו, שיהיו מונחים ספריו ליד הש"ס. וזה היה לנו להוכחה ולמשיב נפש.

אבל העירעורים לא הפסיקו, עד שב"ה נתן הקב"ה עצה ודעת בלבנו ואמרנו לשאול למרן שר התורה בדורינו הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א [שכידוע גודל בקיאותו בכל מדרשי חז"ל להפליא] מה דעתו על האיש הזה והאם ראוי להדפיסו ולהכניסו בבית המדרש. וענה מיד תוך כדי דיבור הרי גם המשנה ברורה מביאו בספרו. [והכוונה פשוטה מכיון שהחפץ חיים היה בן דורו של בובר, ובטוח שהוא ידע את מהותו, ולא היה מביאו באם היה אינו ראוי]. ואחרי החיפוש מצאנו את כוונתו הגדולה, דהמשנ"ב בה' ראש חודש ס' תי"ט בשער הציון (סק"ב) כתב, ובמגן אברהם משמע שהיה לו הגרסא בטור מה שהתינוקות מוליכין לבית רבן בראש חדש. ובאמת לא מצאתי גרסא זו בשום מקום, עיין מקור הדברים באור זרוע וברוקח ובפסיקתא דרב כהנא בפרשה ולקחתם לכם, ומצאתי במבאר לפסיקתא שתמה גם כן עליו עכ"ל. וכידוע שהפסיקתא דרב כהנא הדפיס ר"ש בובר לראשונה מכת"י, ולפניו לא היה בעולם כרק פסיקתא רבתי, וזה היה לפני מרן המשנ"ב, והוא גם השתמש בביאוריו שהוא באמת שם באות י'. ובזה ראו את כחו הגדול בתורה של מרן הגר"ק שליט"א שמיד קישר בין הדברים, ובס"ד ענה תשובה ברורה ועצומה, וב"ה שעי"ז ותשקוט הארץ של כל המערערים, שכולם הודו ושבחו. ובס"ד שהסיפור של הבקיאות המפליאה הזאת נתפרסם בכל העולם בכל מיני אופנים, והיה לקידוש ה' של כח התורה העצום והנפלא.

והנה מצוה גוררת מצוה, וע"י הפירסום הגדול נסתבב שנשלח אלינו ע"י יהודים חובבי תורה כמה מכתבים בכת"י מגדולי הדור שעברו שנשלחו לר"ש בובר, ובו רואים את התייחסותם אליו ואל ספריו. ונתבררו הדברים עד כמה עניו הטהורים של מרן הגר"ק שליט"א חזו למרחוק. ונביא כמה ציטוטים מהם למען תסבר האוזן. והדברים מדברים בעד עצמם

מכתב מהגה"ק רבי צבי הירש שפירא ממונקאטש זצוק"ל בעל הדרכי תשובה, ג' תמוז תרנ"ח, כבוד ש"ב יקירי הרב הגביר החכם השלם המפורסם וכו' מוציא לאור תעלומה דברי חז"ל יקר ונעלה מו"ה שלמה בובער שליט"א. אחדש"ה הן ראיתי כי כת"ה הוציא לאורה מדרש תהלים מכת"י דחז"ל איזה חלקים, ולאשר נתיקרתי בעיני כת"ה וכבדני ביקרת ספריו וחיבוריו אשר נגה אור על דחז"ל במדרש וכו'.

ובעוד מכתב כותב אליו, ה' ו' ניסן, כבוד ש"ב האי גברא רבא ויקירא, צפירת תפארה, נזר ועטרה, הרב הגביר הנעלה, נודע לתהלה, החכם השלם והכולל, תהלתו מפארים, חובר חיבורים מחוכמים מהר"ר שלמה בובער הי"ו. וכבוד מעלתו הרמתה יקר בעיני אשר הנהו משים כל זמנו ורוחב עינונו למלאכת החכמה ותורה, להפיץ אורה.

ובעוד מכתב כותב אליו, ט' ניסן שנת מאורו"ת, כבוד ש"ב הרב הגביר החכם השלם והכולל, נודע להלל, לשם ולתפארת, גפן אדרת, היקר ונכבד המפואר מו"ה שלמה בובער הי"ו.

וכן כותב גם הגה"ק בעל המנחת אלעזר ממונקאטש במכתב, א' י"ב למב"י תרס"ב מונקאטש יצ"ו, כבוד ש"ב יקירי הרב הגביר החכם המפורסם, ערוגת הבושם, אוהב תורה ותושי' והוגה בה, נודע בשערים, מו"ה שלמה בובער הי"ו. אתכבד בזה להגיש 'מנחת אלעזר' ח"א אשר הוצאתי לאורה בעה"י.

וכ"כ מרן [הלוחם הגדול כנגד המשכילים כידוע] המלבי"ם במכתב, שלום ושלם לידידי הרב החרף החכם השלם כתר המדע על ראשו מו"ה שלמה בובער נ"י. קבלתי מכתבו היקר לשמחת לבבי, וששתי על השורה כי טהר ידיים יוסיף אומץ, להוציא לאור תעלומה הפסיקתא כ"י, אשר לא שזפתה עין הדפוס עד עתה, עם תוספותיו והגהותיו, ומי לא יבין כי בזה יפעל רב טוב לבית ישראל, להחזיר להם אבדה יקרה כזו, ולפתוח גל נעול ומעייך חתום, יגלו בו השואבים מקור ומבוע, וימצאו בו הבונים יסודות ואבני פינה.

ובעוד מכתב, ידידי הרם, החרף, הגבור, החכם השלם, איש חמודות, מורנו הרב שלמה באבער, יצו אתו את הברכה.

ובמכתב הגאון המומחה והבקי הגדול רבי יעקב שור אב"ד קיטוב, ג' כ"א בחודש אב תרמ"ד דארנא, שלום שלום לידיד נפשי ואהובי מאז הרב הגדול בתורה ובמדעים הבלשן הגדול ודורש קדמוניות המעוטר במעלות ומדות נכבדות הן גביר מו"ה שלמה באבר נ"י אבן יקרה בק"ק לבוב.

ובעוד מכתב כותב, ג' ט"ז אלול שנת ששו"ן לפ"ק, ה"ה כבוד ידיד נפשי ויקירי הרב הגדול, מעוז ומגדול, יקר הערך, קנה חכמה קנה בינה, מו"ה שלמה באבער נ"י ינוב בשיבה טובה דשן ורענן.

ובעוד מכתב כותב, עש"ק ד' בחודש האביב תרח"ם לפ"ק, לאשר לו זרוע עם גבורה, כבוד ידיד נפשי ואהבי מנוער הרב החכם הגדול, גבר בכל, בתורה ובהשכל, גביר אביר,

